

طرح درس روزانه درس ششم عربی چهارم انسانی (پیش دانشگاهی)

| | | | | | |
|-----------|--------------|------------|----------------|-----------|-----------------------------|
| عنوان درس | باته الکبریت | موضوع درس | النواسخ | صفحات | ۴۲-۴۹ |
| مدت تدریس | ۹۰ دقیقه | نحوه تعامل | گروهی | پایه | چهارم انسانی (پیش دانشگاهی) |
| مقطع | متوسطه ۲ | نام دبیر | رحمن بخش سپاهی | نام مدرسه | |

مشخصات کلی و عمومی دانش آموزان

| | | | |
|----------------------|-------|------------------------|--|
| جنس | پسر | سن | |
| خصوصیات جسمی | سالم | خصوصیات ذهنی | |
| وضعیت مادی و اقتصادی | متوسط | وضعیت اجتماعی و فرهنگی | |
| ویژگی های اخلاقی | خوب | انتظارات | |

مراحل حیطه شناختی

هدف های کلی درس

| | | | | | |
|------------------------------------------------|-----|--------|-------|-------|----------|
| دانش آموز در پایان این درس باید بتواند: | | | | | |
| دانش | درک | کاربرد | تجزیه | ترکیب | ارزشیابی |
| | * | | | | |
| نواسخ را نام ببرد | | | | | |
| کاد و اخواتش را نام برده مثال بزند | | | | | |
| ان و اخواتش را با ذکر مثال نام ببرد | | | | | |
| موارد کسر ان را بیان کند | | | | | |
| شرایط اسم و خبر لا نفی جنس را بیان کند | | | | | |

سخنرانی - توضیحی

روش ها و فنون تدریس

وایت برد و ماژیک های رنگارنگ احياناً چارت و نرم افزار های آموزشی

وسایل و مواد کمک آموزشی

سلام و احوالپرسی ، حضور و غیاب

آمادگی قبل از تدریس

نواسخ : عواملی هستند که در ابتدای جمله های اسمیه قرار می گیرند (می آیند) و در اعراب مبتدا یا خبر تأثیر می گذارند و آن را تغییر می دهند و به چهار دسته تقسیم می شوند که عبارتند

(۱) افعال ناقصه (کان و اخواتها)

(۲) حروف مشببه بالفعل (و اخواتها)

(۱) افعال مقاربه (کاد و اخواتها)

(۴) لا : لای نفی جنس

۱- افعال ناقصه : یکی از دلایل ناقصه بودن آن ها این است که با دیگر افعال فرق دارند : نیازی به فاعل ندارند ، دارای اسم و خبرند ، گاهی در تمام زمان ها صرف نمی شوند (لَئْسَ) و ..

در ابتدای جمله های اسمیه می آیند و اسم خود را (مبتدرا) مرفوع ، خبر خود را (خبر را) منصوب می کنند این افعال عبارتند از کان (بود) :

كَانَ (ماضِيْكَوْنُ) (مضارعُكَوْنُ) (امر)

لَئْسَ (نیست) : فقط ماضی دارد

صَارَ (شد، گشت، گردید) (ماضِيْهِ) (مضارعُهِ) (امر)

أَصْبَحَ (شد، گشت، گراصبیحَ): (مِضْبِحُ) (مضارعُهِ) (امر)

مادامَ (تا زمانی که)

۱- با اضافه شدن افعال ناقصه به جمله های اسمیه ، به مبتدا اسم افعال ناقصه و به خبر ، خبر افعال ناقصه می گوئیم .

۲- با اضافه شدن این افعال بر سر جمله های اسمیه ، به اسمیه بودن آن ها لطمه ای وارد نمی شود هم چنان اسمیه باقی می ماند .

۳- چون این افعال بر سر جمله های اسمیه وارد می شوند ، تمام ویژگی هایی که پیش تر برای این جمله ها بر شمردیم (مانند جابه جا شدن مبتدا و خبر) در آن ها نیز وجود دارند . مانند : كان في

الصف تلمیذ . (کان : از افعال ناقصه ، فی الصف : جار و مجرور به اعراب ظاهری و اصلی و شبه جمله خبر مقدم کان و محلاً منصوب ، تلمیذ : اسم مؤخرکان و مرفوع به اعراب ظاهری و اصلی)

۴- خیراین جمله ها نیزبه هرسه صورت می آید :

الف- مَفْکُولٌ:اللَّعْلَمَا : خبرمفرد کان و منصوب به اعراب ظاهری و اصلی

ب- جمله کان کَلْبٌ لَمْ یَسِرْ . جمله ی یکتب درسه" : جمله فعلیه ، خبرکان و محلاً

منصوب

ج- شبه جمله کَلْبٌ یَسِرُ . (دردستم کتابی بود.) کان از افعال ناقصه ، بید : جارومجرور تقدیراً و شبه جمله خبرمقدم کان و محلاً منصوب ، مَضَافٌ إِلَیْهِ و محلاً مجرور ، کتاب : اسم مؤخرکان و مرفوع به اعراب ظاهری و اصلی .

کانتُ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ شَجْرَةً . کانت از افعال ناقصه ، أَمَامَ : ظرف مکان و منصوب به اعراب ظاهری و وصلبجمله خبر مقدم کانت و محلاً منصوب (چون شبه جمله است) ، الْمَدْرَسَةُ : مضاف إِلَیْهِ و مجروربه اعراب ظاهری و اصلی ، شَجْرَةٌ : اسم مؤخرکانت و مرفوع به اعراب ظاهری و اصلی

۵- همان طور که افعال معمولی (غیر ناقصه) در جنس با فاعل خود مطابقت دارند ، افعال ناقصه نیز درجنس با اسم خود هماهنگند صِلَاً لِلطَّلِبِ نَشِيطاً . (دانش آموز ، فعال شیطانت الطالبتُ نَشِيطَةً .

۶- اسم افعال ناقصه از نظر انواع مانند فاعل است :

الف- اسم ظَلُّهُوَ لِلتَّلْمِیذَةِ عَالِمَةٌ . التلمیذة : اسم کانت و مرفوع به اعراب ظاهری و اصلی (اسم ظاهر)

ب- ضَمِکُمْ تَبَارِکُ مَا کُنْتُمْ أَزْ أفعال ناقصه و اسم آن ضمیر بارزت

ج- ضَعِیْرٌ کَلْبٌ تَنْوُذِبًا . (علوؤذب بود .) کان : از افعال ناقصه و اسم آن

ضمیر مستتر هُوَ

۲) افعال مقاربه : یکی از دلایل مقاربه بودن آن ها این است که بر نزدیکی و شروع کار دلالت می کنند و نیازی به فاعل ندارند ، دارای اسم و خبرند ، و در تمام زمان ها صرف نمی شوند (مانند أخذ جعل عسی که فقط ماضی) و کاد دارای ماضی و مضارع و در ابتدای جمله های اسمیه می آیند و اسم خود را (مبتدرا) مرفوع ، خبر خود را (خبر ره) منصوب می کنند این افعال عبارتند از کاد و کرب و أخذ و جعل (نزدیک است) عسی (امید است)

نکته ۱ مهم: تمام مواردی که برای افعال ناقصه گفته شد در باره این افعال صدق می کند

نکته ۲ افعال مقاربه فقط به صورت ماضی بکار می روند

نکته ۳ خبر افعال مقاربه همیشه فعل مضارع است

۳- حروف مشبیه بالفعل: یکی دیگر از نواسخند . که در اول جمله های اسمیه می آیند

و ناصب اسم و رافع خبر هستنای (همانا ، به درستی که نَ . همانا ، به درستی که و کَأَنَّ) (گویی که ، مثل این لک لک آه ، و لیلیت (ای کاش)

لَعَلَّ (باشدکه ، امیداست که)

۱- این حروف در عمل هیچ فرقی باهم ندارند . تنها تفاوت آن ها در معنی است .

۲- مانند افعال ناقصه برسر جمله های اسمیه آمده ، مبتدا اسم این حروف و خبر ، خبر آن ها نام می گیرد .

۳- مانند افعال ناقصه سه نوع از انواع خبر را دارند :

الف- بِعَرَالله: عالم عالم جبرمفرد ان و مرفوع به اعراب ظاهری و اصلی

ان التلمیذ جکتب: درسه . جمله ی یکتب درسه" : جمله فعلیه ، خبران و ملکمرفوع

ج- شبه ایلمیذی کتاباً مهلمادردستم کتابی است ای از حروف مشبیه بالفعل ، بید :

جارو مجرور تقدیراً و شبه جمله خبرمقدم إنّ و محلاً مرفوع ، و ضافاً الیه و محلاً مجرور ، کتاباً اہم مؤخران و منصوب بہ اعراب ظاہری و اصلی .

۴- از آن جا کہ حرف هستند ، پس تطابقشان با اسم از نظر جنس بی معناست .

۵- اسمشان یا بہ صورت اسم است ، یا ضایعاً بجزایر تلمیذاً اہم إنّ و منصوب بہ

اعراب ظاہری و اصلی

إنّہ تلمیذہم إنّ و محلاً

اگرمای کافہ بعد از این حروف قرارگیرد ، مبتدا و خبر بہ حالت اصلی خود (از جهت اعراب و معنی) برمی گردند .

معنی جمله فرقی نمی کند ؛ غیر از مکتفہا إنّ و أنّ بیابنہما و أنّما : فقط .

إنما التلمیذُ یعمل بواجبہ . (فقط دانش آموز بہ وظیفہ اش عمل می کند .)

کانتما العلم نور . (گویی دانش لعنوا للکافرین .) (باشد کہ خداوند ، بہ ما رحم نماید.)

۴- لای نفی جنس

لای نفی جنس حرفی است کہ نفی جنس های دیگر می کلابہ إلا اللہ : هیچ معبودی جز خدای یکتا نیست . یعنی نفی معبودهای دیگر می کند لإحد فی الدار : هیچ کسی در خانه نیست . یعنی نہ یک نفر ، نہ چند نفر ، نہ مذکر ، نہ مؤنث و نہ .. نفی تمام افراد را می نماید .

لای نفی جنس را بہ صورت " هیچ نیست " معنی می کنیم .

اسم لای نفی جنس همیشه فتحہ ای بی تنوین دارد .

می توان این حرف (لا) را در عمل ، یکی از متعلقات حروف مشبہہ بالفعل بہ شمار آورد :

شباهت : اسمشان فتحہ می گیرد ، خبرشان مرفوع است .

تفاوت : اسم لای نفی جنس ، مبنی بر فتح و محلاً منصوب است اما اسم حروف مشبہہ بالفعل ، منصوب

میان لای نفی جنس و اسم آن هیچ فاصلہ ای نباید باشد .

اسم لای نفی جنس همیشه معرب است ، اما اسم حروف مشبہہ بالفعل می تواند معرب یا مبنی باشد .

جمله ای کہ با حروف مشبہہ بالفعل همراه است ، بدون آن ها نیز امکان پذیر بودہ ، در معنی اعراب متفاوت است ؛ اما جمله ای کہ با لای نفی جنس می آید ، بدون "لا اصلاً" معنی ندارد .

** اسم لای نفی جنس همیشه مبنی بر فتح محلاً منصوب است . منظور از این مبنی بحث معرب و مبنی نیست ، بلکہ مبنی اعرابی و ترکیبی است . یعنی اسم لای نفی جنس معرب است ، اما از نظر ترکیب چون همیشه فتحہ ی بدون تنوین دارد ، بہ آن مبنی بر فتح می گوئیم . مانند :

لاتلمیذ فی الصف . (هیچ دانش آموزی در کلاس نیست .)

لا : لای نفی جنس

تلمیذ : اسم لای نفی جنس ، مبنی بر فتح ، محلاً منصوب

فی الصف : جارو مجرور بہ اعراب ظاہری و اصلی و شبہ جمله خبر "لا" و محلاً مرفوع

نواسخ : عواملی هستند کہ در ابتدای جمله های اسمیہ قرار می گیرند (می آیند) و در اعراب مبتدا یا خبر تأثیر می گذارند و آن را تغییر می دهند و بہ چهار دستہ تقسیم می شوند کہ عبارتند

(۱) افعال ناقصہ (کان و أخواتها)

(۲) حروف مشبہہ بالفعل (و أخواتها)

(۱) افعال مقاربہ (کاد و أخواتها)

خلاصہ و نتیجہ گیری

| | |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------|
| <p>(۴) لا: لای نفی جنس</p> | |
| <p>نواسخ متن درس را مشخص کنید</p> | <p>ارزشیابی</p> |
| <p>تمرینات درس را حل کنید</p> | <p>تعیین تکلیف (اختتامیه تدریس)</p> |
| <p>www.sepahi61.ir رحمن بخش سپاهی</p> | <p>تهیه کننده</p> |